

Polska w Europie Środkowo-Wschodniej. Wizerunki historiograficzne — wprowadzenie

W dniach 13–15 września 2012 r. obradował w Krakowie II Kongres Zagranicznych Badaczy Dziejów Polski. Jedną z jego sekcji, kierowaną przeze mnie obradowała pod hasłem „Polska w Europie Środkowo-Wschodniej. Wizerunki historiograficzne”. W panelu wzięło udział sześciu cenionych badaczy: Rimantas Miknys — dyrektor Instytutu Historii Litwy, Litewskiej Akademii Nauk, Dušan Segeš, pracownik naukowy w Zakładzie Dziejów Najnowszych Instytutu Historycznego Słowackiej Akademii Nauk w Bratysławie, Leonid Zaskilniak, kierownik Katedry Archeologii i Specjalnych Gałęzi Nauki Historycznej na Wydziale Historycznym Lwowskiego Narodowego Uniwersytetu im. Iwana Franki, Piotr J. Wróbel, profesor Uniwersytetu w Toronto, kierownik The Konstanty Reynert Chair of Polish Studies, Hans Jürgen Bömelburg, profesor Uniwersytetu w Giessen, kierownik Katedry Historii Europy Środkowo-Wschodniej oraz Leonid Jefriemowicz Gorizontow, dr hab. nauk historycznych, pracownik Centrum Naukowo-Dydaktycznego „Nowa Rosja. Historia Rosji postsowieckiej” Rosyjskiego Państwowego Uniwersytetu Humanistycznego (RGGU) w Moskwie oraz Instytutu Historii Powszechnej RAN.

Przedmiotem ponaddwugodzinnej, często burzliwej dyskusji było miejsce historii Polski w kreowanym przez sąsiadów i nie tylko przez nich, obrazie Europy Środkowo-Wschodniej. Jest to problem uwikłany niejako w trzy niezbywalne konteksty — ogólnoeuropejski, regionalny i narodowy. Pierwszy z nich wiąże się z dominującym w dyskursie publicznym wizerunkiem historii Europy i pytaniem, w jakim stopniu jest w nim obecne doświadczenie mieszkańców tej jej części, która położona jest między Niemcami a Rosją? Drugi kontekst przywołuje tytułową historię Europy Środkowo-Wschodniej, w minionym stuleciu. W jego centrum pozostaje zagadnienie — czy istnienie na tym obszarze mozaiki grup etnicznych, licznych konfliktów narodowościowych i terytorialnych, równoczesne doświadczenie dwóch totalitary-

zmów — brunatnego i czerwonego oraz związana z nimi zagłada Żydów stały się pretekstem do refleksji nad wspólnotą losów zamieszkujących go ludzi? Wreszcie trzeci kontekst wyrasta z historii narodowej. W tym przypadku interesujące wydaje się pytanie, w jaki sposób sąsiedzi Polski rozumieli i rozumieją swoje związki z Europą, w tym Europą Środkowo-Wschodnią oraz jaką rolę w tym postrzeganiu wspólnej historii odgrywały XX-wieczne losy Polski.

Przygotowane do druku teksty należy traktować jako pokłosie wspomnianej debaty i jako „historiograficzny ślad” po krakowskim kongresie. Niestety, nie udało się zebrać wypowiedzi wszystkich panelistów. Stąd też w niniejszym wyborze znalazły się głosy L.J. Gorizontowa, P.J. Wróbla i L. Zaskilniaka. Każdy z nich jest nieco inny, autorzy odmiennie rozkładają akcenty, ich uwagi wyrastają z własnej tradycji historiograficznej. Mam nadzieję, że zaciekawia Czytelników „Sensus Historiae”.

Rafał Stobiecki